

- психології. К., 2008. Вип. 19(22). С. 320–332. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nsspp/2008_19/Petrunko.htm (дата звернення: 07.10.22).
5. Потятиник Б. В. Інтернет-журналістика : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2010. 246 с.
  6. Словник UA. URL: <https://slovnuk.ua> (дата звернення: 09.10.22).
  7. Шмідт Я. *Нова мережа : ознаки, практики, і наслідки веб 2.0* : посібник / перекл. з нім. В. Климченко; за загал. ред. В. Іванова К. : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2013. 280–284 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-272-5-21>

Юксель Г. З.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
кафедри слов'янської філології та журналістики
Навчально-наукового інституту філології та журналістики
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

КРИМСЬКА ІНФОРМАЦІЙНО-МЕДІЙНА ПАРАДИГМА: ГЕНЕЗА ТА ІДЕЙНЕ НАПОВНЕННЯ

Розвиток кримської тематики в медійному просторі України в контексті окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь 2014 р. почало формування одразу після захвату Криму та відрізняється різноманітністю подій, заходів, соціальних явищ, процесів, до яких залучені представники державної влади та громадянського суспільства. Формування державної політики щодо тимчасово окупованих територій створило основу цього процесу. Окремі явища суспільного життя можна систематизувати через визначення одного чинника, що детермінує та призводить сучасних авторів до розуміння парадигмальності [1]. Якщо спроектувати такий підхід на кримський сценарій, стає можливим охоплення, систематизація, структуризація всього спектру явищ і подій в інформаційній сфері України після окупації Криму 2014 р. до однієї системи, яка має певні ознаки, риси, характеристики, та має назву “кримської інформаційно-медійної парадигми”.

Поняття «парадигма» у філософію науки вперше впровадили Г. Бергман, Л. Вітгенштейн, однак справжній пріоритет у його використанні й поширенні належить Т. Куно. У своїй книзі «Структура наукових революцій» (1962 р.) [4]. За Куном, наукова революція – це

зміна парадигм, точніше, повна або часткова зміна «дисциплінарної матриці» [4, с. 471].

Питання існування парадигми як методології наукової діяльності описано у роботах таких авторів, як Д. Бом, С. Гроф, І.Лакатос, Дж. Марголіс, К.Прибрам, К.Поппер, С. Тулмін, М. Фуко та ін. До проблеми тлумачення та змістового наповнення терміну «парадигма» («парадигмальний підхід», «парадигмальність як методологічний підхід для дослідження діяльності соціальних інститутів») у галузі економіки зверталися У. Бек., С. Бобилев, В. Воронкова, Я. Корнай, В. Лук'янов, Г. Кривобороденко; у сфері політологічних наук: І. Алексеєнко, К. Гаджієв., Г. Москаленко, С. Романюк, Г. Сенкевич, А. Старостин, Л. Хорішко, Г. Ярчук; у культурі та масових комунікаціях: Д. Дюжев, І. Кисарець, О. Соболев, Й. Фрідмен, О. Шепеляк та ін.

Більшість дослідників погоджуються, що в епістемічному плані «парадигма» – це сукупність фундаментальних знань, цінностей, переконань і технічних прийомів, що виступають як зразок наукової діяльності. У соціальному вимірі «парадигма» визначається як система цінностей, які пропонуються суспільству поділяючою ці погляди конкретною науковою або громадською спільнотою, і вона визначає цілісність і кордони парадигми [7].

На наш погляд, *кримська інформаційно-медійна парадигма (КІМП)* – сукупність явищ теоретичної й суспільно-політичної практичної дійсності, які об'єднують певний конгломерат цінностей і поглядів, що сформувалися, еволюціонували та продовжують свою трансформацію в контексті такого потужного соціально-політичного явища в історії сучасної України, як тимчасова окупація Автономної Республіки Крим та міста Севастополь 2014 р. з боку Російської Федерації.

Основою для формування та розвитку кримської інформаційно-медійної парадигми стає філософський підхід українського суспільства щодо усвідомлення важливості збереження територіальної цілісності держави. Такі філософські засади ще раз закріплені у державній політиці України. Президент України В. Зеленський у зверненні до Верховної Ради України від 01 грудня 2021 р. казав: «Вперше від моменту окупації ми боремось за Крим не на білбордах, а на всіх міжнародних майданчиках та зустрічах. Не лозунгами, а офіційними документами. Ми боремось за тимчасово окуповану свідомість наших громадян, тому запустили мовлення для ТОТ. Це наша земля. Звільнити її – наша мета. Ніхто не зробить цього замість нас. Це наша філософія» [2].

Окупація Автономної Республіки Крим та міста Севастополь 2014 р. з боку РФ – складний соціально-політичний процес, що призвів до

переформатування чинного порядку функціонування всіх сфер життєдіяльності українського суспільства на півострові. І, безумовно, таке багатоаспектне суспільно-політичне явище знайшло відбивання у медійному просторі України та світу. В інформаційному вимірі взаємопов'язані події, явища, тенденції, які виникли внаслідок окупації, виступили основою спочатку для формування, згодом – для еволюції кримської інформаційно-медійної парадигми. Інформаційна складова частина «кримської інформаційно-медійної парадигми» на всіх етапах функціонування виконує функції забезпечувального характеру.

Головним поняттям або кінцевою метою в цьому контексті у діяльності державних інституцій та громадянського суспільства України необхідно вважати «деокупацію півострова» як процес реалізації заходів військового або політичного характеру, проведених з метою повернення контролю Української держави або встановлення контролю міжнародних організацій над раніше окупованими територіями України, зокрема над територією Криму.

Враховуючи різноманітність складових процесу (тенденцій, течій, явищ, подій, прецедентів), які об'єднані однієї природою виникнення та розвитку, вважаємо парадигмальний підхід найбільш доцільним для систематизації та осмислення процесу примусового переформатування інформаційного ландшафту Криму та формування інформаційної політики України стосовно ТОТ. Це надає можливість для «створення інструментарію, здатного охопити весь багатовимірний спектр взаємодії політичних інститутів і засобів, методів, звичаїв, підходів до управління, що існують у конкретному суспільстві» [8].

Ідеологічні принципи парадигми формують притаманні риси, наповнюють зміст, створюють особливості функціонування кримської інформаційно-медійної парадигми. Наявність певних елементів цементують кримську інформаційно-медійну парадигму та представляють її як цілісну світоглядну систему завдяки *системі цінностей та ідеологічного наповнення*. Такі принципи діяльності, яких учасники процесу дотримуються майже «за умовчанням», пов'язані з чітко окресленою головною кінцевою метою діяльності – деокупацією Криму.

Типоформувальними чинниками функціонування кримської інформаційно-медійної парадигми стало дотримання принципів та ідей, які є спільними для всіх учасників сформованого інформаційно-медійного простору: 1) невизнання окупації Криму; 2) розуміння окупації як злочину проти людяності, внаслідок якого було порушено не тільки внутрішнє українське чинне законодавство, а й численні міжнародні правові акти (договори, конвенції, меморандуми, пакти, угоди тощо); 3) реалізація ідеї деокупації Криму як головної мети

діяльності українського суспільства дипломатико-політичним шляхом; 4) формування стратегії повернення де-факто контролю над Кримом з боку України; 5) збереження української громадянської свідомості та національної ідентичності української нації та корінних народів Криму, зміцнення історичної пам'яті громадян України в Криму, що будується на об'єктивному, неупередженому тлумаченні історичних подій минулого та сучасних процесів.

Для учасників процесу характерна велика внутрішня мотивація, відносна синхронність і швидка реакція на зовнішні фактори. У праці учасників простежується різноманітність форм реалізації ідей ініціатив на зовнішньому та внутрішньому напрямках, а саме:

– на державному:

а) міжнародний рівень (зовнішній): ініціація розгляду питання України в міжнародних організаціях (ООН, ЄС, ПАРЄ, ОБСЄ, НАТО, ЮНЕСКО та ін.), прийняття міжнародних нормативно-правових актів, пропозиція участі у спеціальному майданчику з питання деокупації Криму (Кримська платформа), ініціація розгляду позовів України та громадян України в міжнародних судових інстанціях;

б) загальнонаціональний рівень (внутрішній): прийняття нормативно-правових актів, впровадження відповідних концепцій та стратегій, встановлення пам'ятних дат, проведення заходів, інформаційних кампаній;

– на рівні громадянського суспільства: участь у роботі міжнародних організацій; інформаційні кампанії, акції, марафони; спеціальні культурні заходи: виставки, інсталяції, перформанси, постанови, форсайт-сесії; підготовка аналітичної інформації: дослідження, моніторинги, доповіді, звіти;

– на індивідуальному рівні: акції ненасильницького спротиву, пікети, інформаційна діяльність або проекти, індивідуальні ініціативи.

Таким чином, кримська інформаційно-медійна парадигма – це ідеологічна конструкція, яка визначає загальні ціннісні орієнтири Української держави та суспільства в роботі, яка проводиться в Україні щодо питання деокупації Криму у період з 2014 до початку 2022 року.

Список використаних джерел:

1. Алексєенко І. Соціально-гуманітарні дослідження форми правління: парадигмальний контекст. Економічний часопис. 2011. № 1–2. С. 6–9. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32014/02-Alekseenko.pdf?sequence=1>(дата звернення: 01.07.2022).

2. Виступ Президента Володимира Зеленського у Верховній Раді зі щорічним Посланням про внутрішнє і зовнішнє становище України.

01.12.2021 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-volodimira-zelenskogo-u-verhovnij-radi-zi-71805> (дата звернення 01.06.2022).

3. Кисарець І. А. Політико-культурна парадигма державної інформаційної політики : дис. на здобуття наукового ступеня канд. політ. наук. Спеціальність 23.00.03 «Політична культура та ідеологія». Київ, 2008. 210 с.

4. Кун Т. Структура наукових революцій. Port-Royal. 2001. Переклад О. Васильєва. 227 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kun_Tomas/Struktura_naukovykh_revoliutsii.pdf?PHPSESSID=uq0h7515bd2rhkqevd1kg7ofp1 (дата звернення: 18.09.2022).

5. Москаленко О. М. Конфліктно-консенсусна парадигма регулювання суспільно-політичних відносин : автореф. дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.02. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2000. 20 с.

6. Сенкевич Г., Хілько А., Аксьонов О. Теорія наукових парадигм як модель і методологія наукового знання. Том 32(71) № 1 Ч. 3 2021. С. 168–174. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/1_2021/part_3/31.pdf (дата звернення 27.10.2020).

7. Філософський енциклопедичний словник. Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАНУ. 2002. Київ. Вид.: Абрис. 751 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovyk.pdf (дата звернення 27.10.2020).

8. Хорішко Л. С. Парадигма успіху в політичній сфері сучасного суспільства : дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.03. Запорізький національний ун-т. Запоріжжя, 2007. 210 с.